

Samen werken aan een veilige en mooie IJssel

Ruimte voor de Rivier

Deventer

www.ruimtevoordeijssel.nl

Samenvatting Milieueffectrapportage (op hoofdlijnen)

- Keizers-, Stobben- en Olsterwaarden
- Bolwerksplas, De Worp en Ossenwaard

april 2008

Samenvatting MER Ruimte voor de Rivier Deventer Uiterwaarden

(14 april 2008)

Deze notitie bevat vier onderwerpen:

1. Totstandkoming en onderbouwing van de drie alternatieven
2. Beknopte beschrijving van huidige situatie
3. Samenvatting resultaten effectbeoordeling (MER)
4. Conclusies en "hoe nu verder?"

1. Totstandkoming en onderbouwing van de drie alternatieven

De separate "**Verantwoordingsnotitie Alternatieven en varianten, RvR Deventer**" d.d. 17 maart 2008 bevat een gedetailleerde beschrijving van de wijze waarop de alternatieven zijn ontwikkeld alsmede een onderbouwing van de alternatieven zelf, die uiteindelijk zijn vastgesteld door Burgemeester en Wethouders (B&W) en Gedeputeerde Staten (GS).

Alle alternatieven bouwen voort op het ruimtelijk kwaliteitskader (RKK), voldoen aan de rivierkundige taakstelling en passen binnen het financiële kader dat binnen de PKB RvR is overeengekomen.

Alternatief A

Natuurlandschap met dynamische, verlaagde natte uiterwaarden, deels verondiepte plassen, struinnatuur, eilandvariant (of groene rivier) in Worp. Verenigingsgebonden watersport in vergrote Zandweerdplas conform door verenigingen ingediend ontwerp. Verdwijnen woning uiterwaard ten zuiden van Hengforderwaarden

Alternatief B

Cultuurlandschap, met behoud Munnikhank en aanleg nieuwe hanken, ontzien van uiterwaard IJsselhotel (tunnelbuis), meer recreatie(ve voorzieningen), uitplaatsen watersport van Zandweerdplas naar Veenoordkolk/ Teugseplas.

Alternatief C

Vergroten van de bestaande en aanleg van nieuwe hanken, drempel(s) tussen hanken Bolwerk/ Worp en Ossenwaard. Verenigingsgebonden watersport in vergrote Zandweerdplas en roeiers in hank ten noorden daarvan.

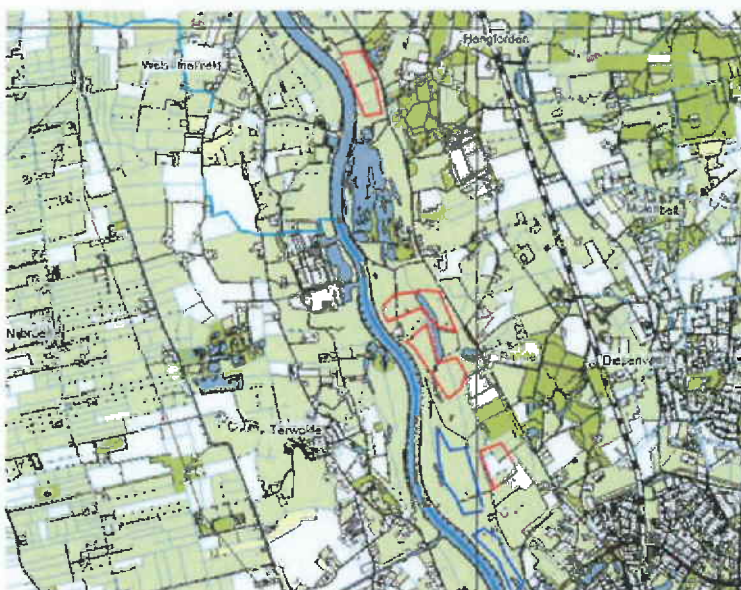
2. Beknopte beschrijving van huidige situatie

Het plangebied van het Ruimte voor de Rivierproject Deventer bestaat uit de deelgebieden de Bolwerkplas, Worp en Ossenwaard (BWO) en de Keizers-, Stobben- en Olsterwaarden (KSO). Het totale oppervlak van het gebied is 550 hectare en bestaat grotendeels uit graslanden met meerdere (grotere) plassen en enkele bossages.

Het gebied ligt precies op de overgang van de Midden-IJssel en de Sallandse IJssel, met elk hun typerende landschappelijke kenmerken. Ten zuiden van Deventer ligt de Midden-IJssel ingesneden in het landschap en wordt deze gekenmerkt door een kronkelend verloop en vele meanders. Benedenstrooms van Deventer ligt de Sallandse IJssel in een bredere overstromingsvlakte, met een meer slingerend verloop. Hier wordt de rivier gekenmerkt door de aanwezigheid van hanken (restbeddingen) en oeverwallen.

Bepalend voor de uiterwaarden van de IJssel bij Deventer is de ligging in de directe nabijheid van de stad. Behalve het stadsfront zijn de beide IJsselbruggen, de rivierdijken en de rioolwaterzuiveringsinstallatie de meest beeldbepalende elementen in het gebied. Ter hoogte van de Zandweerdplas, de Bolwerksplas en de Hengforderwaarden hebben zandafgravingen in het gebied plaatsgevonden en resteren diepe plassen.

In het recente verleden is het plangebied volledig genormaliseerd: de bochten in de rivier zijn voor een deel afgesneden, kribben zijn aangelegd en er is oeververdediging aangebracht. Een gevolg van deze ingrepen is dat de stroomsnelheid van het water is toegenomen, waardoor de stroombedding is verdiept. Bij een gemiddelde afvoer van 2200 m³/s bij Lobith, is de waterstand 2,95 meter boven NAP. Tijdens hoogwater kan deze waterstand toenemen tot maximaal 7,45 meter boven NAP en inunderen grote delen van de uiterwaarden. Alle uiterwaarden zijn aangewezen als Natura2000-gebied vanwege het intensieve gebruik door bijzondere vogelsoorten. Vooral de aanwezigheid van streng beschermde broedvogels, zoals de Aalscholver (Hengforderwaarden), de Kwartelkoning (Randerwaarden) en de Porseleinhoen (Ossenwaard) vormen belangrijke natuurwaarden. Ook is het plangebied van groot belang als foerageergebied voor overwinterende Kol- en Grauwe ganzen. Daarnaast komen beschermde vissoorten (Bittervoorn, Grote- en Kleine Modderkruiper) voor in de Munnikenhank en andere geïsoleerde plassen.

Ligging van de foerageergebieden van Kolganzen en Grauwe ganzen

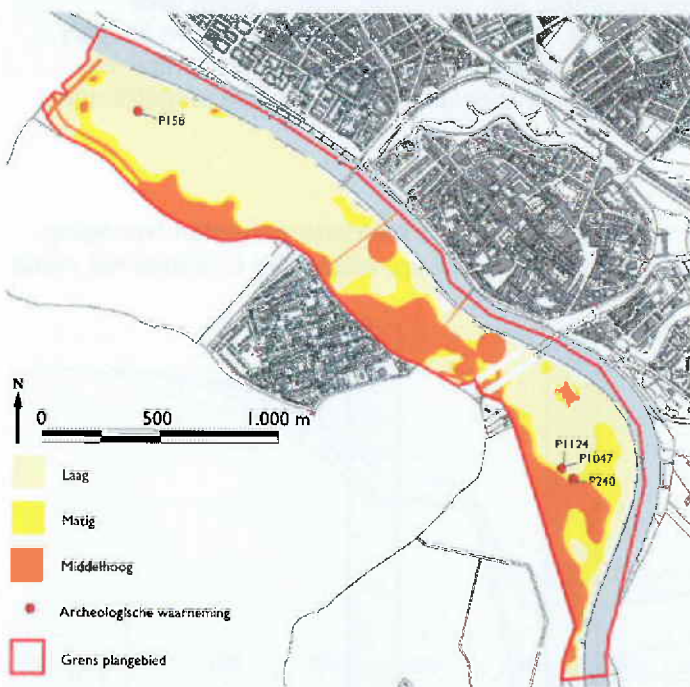
Rood: gebied waar ze het meeste voorkomen

Blauw: voorkeursgebied.

De uiterwaarden zijn door de sedimentatie van zwevend sediment uit de IJssel deels verontreinigd met zware metalen. De zones waar de IJssel jaarlijks overstroomt, zijn het meest verontreinigd. De hoger gelegen zones zijn niet noemenswaardig verontreinigd. Over het algemeen kan worden gesteld dat de toplaag (tot 0,5 m-mv) het meest belast is met verontreinigingen. Door de sterke binding van het verontreinigde materiaal aan het sediment en de relatief lage gehalten, zijn er geen actuele blootstellings- of verspreidingsrisico's.

Deventer is zowel aan het begin als aan het einde van de Tweede Wereldoorlog meerdere malen gebombardeerd, waarbij de Wilheminabrug en de spoorburg over de IJssel een belangrijk doelwit waren. Als gevolg van oorlogshandelingen zijn explosieven achtergebleven. De kans op het aantreffen van niet gedetoneerde vliegtuigbommen is verhoogd aanwezig ten plaatse van de Hengforderwaarden (zuidzijde), de Zandweerdplas (zuidzijde) en in het gehele westelijk gebied ter hoogte van beide bruggen.

De uiterwaarden hebben grotendeels een lage tot matige archeologische verwachtingswaarde. Vooral in de zones langs de dijk in de Bolwerksplas en de Ossenwaard, is de verwachtingswaarde lokaal hoger. In de Keizers- en Stobbenwaarden liggen delen met een middelhoge verwachtingswaarde m.n. tussen zomer- en winterdijk.

Links: Archeologische verwachting binnen de Bolwerksplas, De Worp en Ossenwaard

Onder: Netverzwaringen gevonden bij de Bolwerksplas

Vanwege de ligging direct grenzend aan de stad, worden grote delen van het plangebied gebruikt als recreatief uitloophoogte voor de inwoners van Deventer. Dit geldt vooral voor de deelgebieden Bolwerksplas, Worpplantsoen en Keizers- en Stobbenwaarden. Op dit moment zijn er in het plangebied zelf geen fietspaden aanwezig en is het aantal wandelpaden beperkt.

Bij de Zandweerdplas vindt (verenigingsgebonden) watersportrecreatie plaats. Hier zijn behalve een haven voor jachten en zeilboten een zwemstrandje en een roeivereniging met drijvende voorziening en botenopslag aanwezig. De Bolwerksplas heeft een functie als viswater. Het Worpplantsoen, met daarin gelegen het IJsselhotel, is ingericht als stadspark met naast een wandelgebied onder oude bomen met paden en bankjes een camping, een bedrijf, enkele woningen, een parkeervoorziening langs de Avenue en het IJsselhotel.

3. Samenvatting resultaten effectbeoordeling (MER)

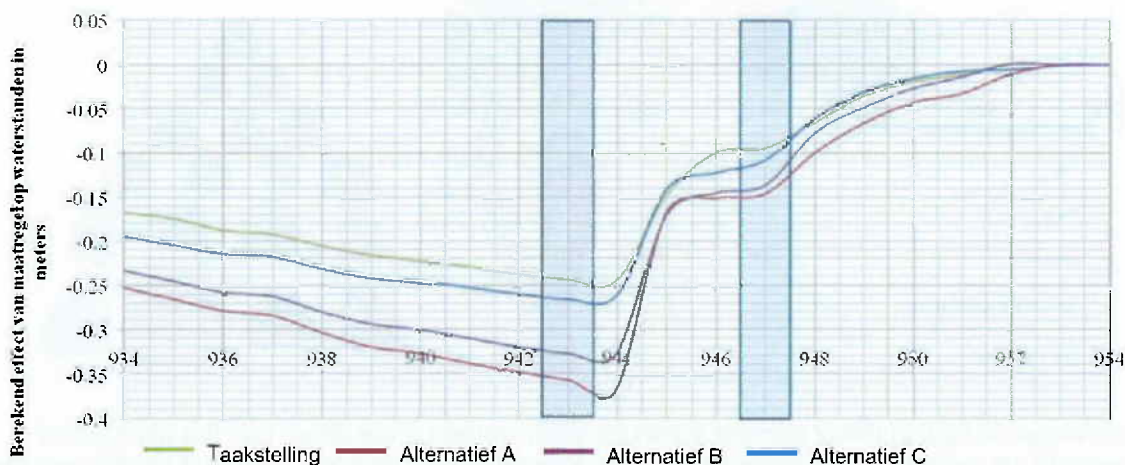
Van de drie vastgestelde alternatieven zijn op de milieueffecten onderzocht en beoordeeld. Voor elk thema is onderzocht en getoetst op een aantal criteria. Conform het advies van de Commissie voor de Milieueffectrapportage is gescoord ten opzichte van de huidige situatie en niet ten opzichte van de autonome ontwikkeling van het plangebied. In het MER worden al deze criteria en de beoordelingsresultaten beschreven. In deze notitie treft u per thema de belangrijkste resultaten en conclusies aan voor de volgende aspecten:

- Rivierkunde;
- Natuur;
- Bodemkwaliteit;
- Grondwater;
- Waterkwaliteit;
- Landschap, Cultuurhistorie en Archeologie;
- Hinder tijdens uitvoering;
- Gebruik en leefomgeving;
- Kosten en baten.

Niet al deze aspecten en criteria zijn van even groot gewicht. Hierbij speelt ook het subjectieve element een rol. Met andere woorden: aan sommige criteria wordt door sommigen een relatief hoog gewicht toegekend. Om de besluitvorming te dienen zal een vergelijking worden doorgevoerd, waarbij gebruik gemaakt wordt van een zogenaamde gewogen somming. Dit is een methode die wordt toegepast om complexe vergelijkingen meer inzichtelijk te maken.

Rivierkunde

Uit het onderzoek blijkt dat in alle alternatieven minimaal de beoogde waterstandverlaging wordt gehaald. Alternatief A levert daarbij de meeste winst op. Alternatief C relatief het minst.

Natuur

In alle alternatieven neemt het areaal aan (productie)graslanden af en ontstaat meer dynamische riviernatuur in de vorm van ondiep water met waterplanten, (riet)oeverzones en zachthoutoobos. Het alternatief met de meeste dynamiek, alternatief A, leidt tot de grootste ontwikkeling van de gewenste rivierecotopen, zoals vermeld in Natura2000 en EHS. De keerzijde van de afname van graslanden is de achteruitgang van het oppervlak aan foerageergebied voor Kol- en Grauwe ganzen. In alle alternatieven is er onvoldoende capaciteit om het oppervlak aan graslanden en daarmee ook het aantal ganzen binnen het plangebied te compenseren.

In het plangebied zijn leefgebieden van drie kwalificerende broedvogelsoorten waargenomen. Het betreft de Aalscholver, Kwartelkoning en Porseleinhoen. In alternatief A en C verdwijnt een klein deel van het zachthoutoobos in de Hengforderwaarden. Doordat de Aalscholver vooral in oude bomen broedt en het een aantal jaren duurt voordat het nieuwe zachthoutoobos weer geschikt is als broedplaats voor de Aalscholver, is er sprake van een negatief effect. Door de aanleg van geulen gaan broedplaatsen van de Kwartelkoning verloren. Door de grote oppervlakte structureel rijk grasland die bij alle alternatieven zal ontstaan, ontstaat er potentieel nieuw broedgebied. De alternatieven leiden niet tot negatief effect voor de Porseleinhoen.

Voor overige beschermde plant- en diersoorten, waaronder vissen, amfibieën, vleermuizen en andere zoogdieren, neemt de oppervlakte aan geschikt leefgebied over het algemeen toe.

Bodemkwaliteit

Op basis van de bodemkwaliteitskaart en de ontwerpschetsen van de alternatieven zijn de locaties in beeld gebracht en de oppervlakten/ hoeveelheden bepaald waar (sterk) verontreinigde grond moet worden afgegraven, afgevoerd en (onder gecontroleerde omstandigheden) geborgen.

De vergraving van de toplaag varieert tussen 30 en 40 hectare, waardoor er sprake is van een licht positief milieueffect. Immers het risico op verspreiding van de verontreiniging in het milieu wordt door de verwijdering weggenomen.

Er blijkt in de huidige situatie geen aanleiding is tot saneren; de sterke verontreinigingen brengen geen actuele humane, ecologische en verspreidingsrisico's met zich mee.

Grondwater

De veranderingen in grondwaterstroming en -standen kunnen effecten hebben verdroging of vernatting van landbouw-, natuur- en bebouwde gebieden. Zowel gedurende natte als droge periodes is er nauwelijks sprake van enig effect op de opbrengstverandering van de landbouw als gevolg van aanleg geulen.

De kweldruk zal licht toenemen in het gehele plangebied, wat gunstig is voor vrijwel alle aangetroffen biotopen. Voor stroomdalgrasland mag de toename niet te sterk zijn, omdat dit habitatype voorkomt op drogere zandachtige locaties. De toename van kweldruk zal echter niet zodanig zijn dat deze locaties permanent onder water staan. Er wordt dan ook geen nadelig effect verwacht.

Voor de bebouwing geldt dat er vrijwel geen sprake is van directe wateroverlast. Wel is er sprake van een toename van het zettingrisico voor één bebouwingsobject.

Waterkwaliteit

De waterkwaliteit van de plas in de Hengforderwaarden wordt momenteel sterk negatief beïnvloed door hoge fosfaatgehalten. Bij de alternatieven A en C wordt de plas in de Hengforderwaarden bovenstrooms aangetakt op de IJssel, waardoor de doorstroming en de waterkwaliteit worden bevorderd. Doordat er meer geulen worden aangetakt op de IJssel, scoren deze alternatieven ook beter op de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water.

Landschap, Cultuurhistorie en Archeologie

Binnen het deelaspect landschap scoort alternatief B positief door de realisatie van Keizersrande. Het kenmerkende landgoederenlandschap wordt versterkt en het contrast tussen het meer besloten dekzandlandschap en het open rivierenlandschap vergroot. De alternatieven A en C scoren hier echter beter op de ligging van de hanken in de lagere delen van de uiterwaarden. Het karakteristieke open landschap van de uiterwaarden blijft in alle alternatieven grotendeels gehandhaafd en wordt in bijvoorbeeld de Bolwerksplas versterkt.

